

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระนี้ เป็นการศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยฟารีสเตอร์น จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสาร การศึกษาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้เสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทาง ดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต
 - 1.1 ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต
 - 1.2 ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต
 - 1.3 บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคต
 - 1.4 การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต
 - 1.5 การจัดกระบวนการเรียนรู้ลักษณะมุ่งอนาคตในสังคมศึกษา
2. การศึกษาเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่น
 - 2.1 บริบทของประเทศญี่ปุ่น
 - 2.2 ความเสียหายที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น
 - 2.3 การพัฒนาประเทศภายหลังความสูญเสีย
 - 2.4 ทัศนคติของประชาชนญี่ปุ่น
3. การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น
 - 3.1 หลักสูตร
 - 3.2 จุดประสงค์
 - 3.3 โครงสร้าง
 - 3.4 การวัดผลและประเมินผล
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตภายในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตภายนอกประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต

ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคต (Future Orientation) เป็นลักษณะนามธรรมที่คล้ายกับการคิดเชิงอนาคตที่สามารถพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียนได้ เกี่ยวกับเรื่องนี้มีนักอนาคตศาสตร์และนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

โรเบิร์ต จังก์ (Robert Junk, 1969) ได้ให้ความหมายลักษณะมุ่งอนาคตภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีว่า มนุษย์ควรจะต้องเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากผลการใช้เทคโนโลยีลักษณะมุ่งอนาคตในตนเองจะทำให้มนุษย์อยู่เหนือเทคโนโลยี

จอห์น แมคฮอลต์ (John McHale, 1972) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตว่า การที่มนุษย์มีความรู้ทั่วไปในด้านสังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์มีศักยภาพมากขึ้นที่จะเลือกอนาคตของคนที่ต้องการ อนาคตจะเป็นรูปใดนั้นอยู่ที่มนุษย์เป็นผู้กระทำทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้มนุษย์จะต้องเป็นผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตในตนเองด้วยเช่นกัน

แคสเทนบวม (Kastenbaum, 1961) ได้ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึงความสามารถที่จะมองการณ์ไกลและวาดภาพอนาคตของตน เป็นการคำนึงถึงอนาคตและควบคุมพฤติกรรมไปสู่แนวทางนั้น ทำให้บุคคลสามารถปรับวิธีการและเป้าหมายให้สัมพันธ์กัน ถือว่าเป็นกระบวนการปรับตัวที่มีความสำคัญสูงสุด

ฮิโรชิ นาโต (Hiroshi Nato, 2009) ให้ความหมายลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคลที่จะทำงานในบริษัทหรืออุตสาหกรรม หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถเฉพาะด้านเพื่อการทำงาน แต่สิ่งสำคัญที่ควรเน้นย้ำ คือ ความสามารถในการทำงานกับผู้อื่น ต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถควบคุมเหตุการณ์ที่เกิดจากความแตกต่างของผู้ร่วมงาน รวมทั้งทักษะ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตะซึโอะ คาวาชิมา (Tatsuo Kawashima, 2011) ให้ความหมายลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของประเทศญี่ปุ่นที่ต้องเผชิญกับสภาพสังคมปัจจุบันหมายถึง ความพากเพียรที่จะเรียนรู้องค์ความรู้ พร้อมทั้งฝึกทักษะทั่วไปให้ชำนาญในด้านประกอบอาชีพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะเฉพาะด้าน เพื่อการทำงานในอนาคต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2520) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคลซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้รอได้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การรอรับรางวัลที่ใหญ่กว่าในอนาคต แทนรางวัลเล็กน้อย ซึ่งจะได้รับในทันที หรือการงดบำบัดความต้องการในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตตรงข้ามกับลักษณะมุ่งอนาคต ปัจจุบันและอาจถือได้ว่าเป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล

นาตยา ปีลันธนานนท์ (2526) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียน แสดงออกโดยมีการคำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าจะส่งผลร้ายหรือผลดีแก่ตนเองและสังคม อย่างไร ควรประพฤติหรือปฏิบัติอย่างไร จึงทำให้ไม่เกิดผลร้ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ดังนั้นลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง การวางแผนการเรียน การวางแผนเพื่อทำงาน การวางแผน ครอบครัว และการวางแผนการเงินในอนาคต

ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นคุณสมบัติที่ดีของบุคคลทั่วไปไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติที่บุคคลทำเพื่อตนเอง หรือเพื่อสังคมก็ตาม ลักษณะมุ่งอนาคตในตัวบุคคลจะส่งผลออกมาในรูปของการกระทำหรือ พฤติกรรมที่คำนึงถึงอนาคต และยึดถือเป็นเป้าหมายชีวิตของตน ด้วยเหตุนี้ลักษณะมุ่งอนาคตจึงมีความสำคัญ ดังที่นักอนาคตศาสตร์และนักการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้

โรเบิร์ต จังก์ (Robert Junk, 1969) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคตไว้ภายใต้ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโลกว่า เทคโนโลยีไม่ควรมีอิทธิพลเหนือความเป็นมนุษย์ การศึกษาอนาคตเป็นการเสริมลักษณะมุ่งอนาคตอีกทางหนึ่ง โดยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า 1) การศึกษา อนาคตต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่าย และดำเนินการตามเป้าหมายของสังคมที่วางไว้ 2) การศึกษา อนาคตต้องทำในแนวต่างๆ ในทุกหน่วยของสังคมในระบบการศึกษาและสถาบันอื่นๆ 3) ลักษณะ มุ่งอนาคต ควรจะเริ่มต้นที่โรงเรียนซึ่งจะเป็นการช่วยให้สถาบันอื่นคิดถึงเรื่องอนาคตด้วย

สรุปลักษณะมุ่งอนาคตในความคิดเห็นของ Junk ซึ่งมองเห็นว่ามีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ทุกคน การศึกษาอนาคตจะเป็นการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตในตัวของมนุษย์มากขึ้น Junk จึงเสนอให้มีการเรียน การสอนวิชาอนาคตศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาความคิดที่เป็นระบบ คิดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น เมื่อมนุษย์รู้จักวิธีการคิดก็จะมียุติกรรมที่ถูกต้องในปัจจุบัน ก่อนจะทำอะไรมีการวางแผนทุกครั้ง

เรเนอร์ (Raynor, 1974) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตนั้นมีพื้นฐานมาจากการรับรู้ของบุคคลต่อพฤติกรรมในปัจจุบันว่า เอื้ออำนวยต่อการประสบผลสำเร็จในเป้าหมายระยะยาวอย่างไร ตัวอย่างเช่น ถ้าการสอบผ่านกระบวนวิชาหนึ่งเป็นเป้าหมายระยะสั้น และการสำเร็จการศึกษาเป็นเป้าหมายระยะยาวของนักศึกษา สองสิ่งนี้จะร่วมกันส่งผลให้นักศึกษาเรียนหนังสือหนัก ตั้งใจทำการบ้านเพื่อให้สอบผ่านกระบวนวิชานั้นๆ และเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว คือ การสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ทำให้ ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงเป็นผู้ขยันขันแข็งในการทำงาน

เค โคะ คิทาดะ (Keiko Kitade, 2010) ได้กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ภายใต้การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาต่างประเทศของนักศึกษาญี่ปุ่นว่า การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างเดียวนั้นยังไม่เพียงพอ ในการเตรียมตนเองที่จะเข้าถึงสังคมของชาวต่างประเทศ สิ่งสำคัญ ต้องเรียนรู้วัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิต แนวคิด และลักษณะ การทำงานของชาวต่างประเทศด้วย เพราะชาวญี่ปุ่นจะต้องมีความสัมพันธ์ และทำงานร่วมกับชาวต่างประเทศทั่วโลกทั้งปัจจุบันและอนาคต

โตชิอาคิ มาเอดะ (Toshiaki Maeda, 2011) ให้ความสำคัญการศึกษาอนาคตของนักศึกษาญี่ปุ่น ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม อันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ การเรียนรู้ควรส่งเสริมพลังในการต่อสู้และปรับตัวตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน สืบต่อถึงอนาคตอันยาวไกล

นาตยา บิลันธานนท์ (2526) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการศึกษาอนาคตศาสตร์ว่า

1. ช่วยในเรื่องกระบวนการตัดสินใจ โดยจะมีการจัดเตรียมขอบเขตของเรื่องที่ต้องตัดสินใจ พิจารณาอันตรายและ โอกาสต่างๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางที่เป็นไปได้เพื่อแก้ปัญหา นอกจากนั้น ยังช่วยในการประเมินการปฏิบัติ ทำให้มองเห็นปัจจุบันได้ชัดเจน เพิ่มพูนความสามารถในการเลือกสิ่งต่างๆ อีกทั้งช่วยให้มีการกำหนดเป้าหมายและแยกแยะแนวทางเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น
2. จัดเตรียมให้คนเราสามารถดำรงชีพอยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ โดยเป็นการจัดเตรียมประสบการณ์ให้บุคคลพร้อมที่เผชิญกับเหตุการณ์ เข้าใจในเรื่องธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง เพื่อทำให้บุคคลตื่นตัวในการเผชิญกับอนาคตมากขึ้น
3. ทำให้เกิดความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้คนใฝ่หาความรู้ เมื่อคนเราได้มีเวลาคิดถึงเหตุการณ์ในอนาคตที่ไกลจากสภาพปัญหาในปัจจุบันหรือเหตุการณ์

เฉพาะหน้า ก็จะสามารถคิดถึงเหตุการณ์หรือปัญหานั้นได้หลายแง่มุมมากขึ้น โดยที่ไม่มีเวลามาเป็นข้อจำกัดในการคิด จึงทำให้ผลลัพธ์ของความคิดมีคุณภาพด้วย

บุญรับ ศักดิ์มณี (2532) ได้กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่า บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะส่งผลให้บุคคลนั้นทำงานอย่างแข็งขันในปัจจุบัน เพื่อรอรับผลดีในอนาคตโดยลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งความสำเร็จในแต่ละขั้นจะเป็นแรงจูงใจให้คนพยายามทำงานในขั้นต่อไปให้สำเร็จ ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นการคำนึงถึงอนาคตและควบคุมพฤติกรรมไปสู่แนวทางการทำงานให้สำเร็จ ทำให้บุคคลสามารถปรับวิธีการและเป้าหมายให้ถูกต้องและสัมพันธ์กัน

จันทนา นนทิกกร (2534) กล่าวว่า บุคคลที่มีเป้าหมายหรือมีการกำหนดสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้าชัดเจน ย่อมมีความตั้งใจ และใช้ความพยายามอย่างจริงจังในการกระทำพฤติกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายในอนาคตซึ่งเป้าหมายจะมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการที่เป็นพื้นฐานของการจูงใจมุ่งตรงไปสู่พฤติกรรมนั้น

1. เป้าหมายที่กำหนดแนวทางการตัดสินใจว่า ควรจะใช้ความพยายามเท่าใดในการทำงานนั้น
2. เป้าหมายที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมการทำงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญของงาน

ด้วยเหตุนี้ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพลังในตัวบุคคลภายใต้โลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมชาวโลก และความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อทุกคนทั้งได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ การจัดการศึกษาอนาคตจะช่วยให้บุคคลเลือกและตัดสินใจ ในการปรับตนเองให้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมีสติและเข้าใจ

บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคต

เดอ จังเวนเนล (Bertrand de Jouvenel, 1967) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสำคัญต่ออนาคตบุคคล เพราะอนาคตเป็นจุดหมายการกระทำ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต ข้อเท็จจริงในอดีตและปัจจุบันจะเป็นข้อมูลสำหรับการคาดคะเนอนาคตของบุคคลเท่านั้น

มิเชล (Mischel, 1974) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี ประชาชนของประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องเห็นความสำคัญของการวางแผน เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต นอกจากนี้ Mischel และนักวิจัยอื่น ๆ พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลอีกมาก เช่น ความรับผิดชอบทางสังคม แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ การปรับตัว สถิติปัญญา วัฒนธรรม และครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคตนี้จะเพิ่มมากขึ้นตามอายุ

ไรท์ (Wright, 1979) กล่าวว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง คือผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะและไม่ฝ่ฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ที่มีลักษณะ

มุ่งอนาคตจัดว่าเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงด้วย และยังพบว่าชาวอาชญากรมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำกว่าในเด็กกรุ่นเดียวกัน

อินคีเลส และ สมิธ (Inkeles & Smith, 1974) ได้สรุปลักษณะที่เกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยมและวิถีปฏิบัติของบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตได้แก่

1. การเปิดใจกว้างยอมรับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ประสบการณ์นี้อาจรวมทั้งประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้คนและวิธีการทำอะไรใหม่ ๆ ยกตัวอย่างเช่น การพยายามควบคุมอัตราการเกิด เป็นต้น
2. ความอยากเป็นอิสระ ไม่พยายามพึ่งพาท้าย หรืออยู่ภายใต้อำណัติของพ่อแม่หรือปูชนียบุคคล เช่น พระ นักบวช
3. ความเชื่อถือในประสิทธิภาพของวิทยาศาสตร์และการแพทย์และมีความเชื่ออำนาจภายในคนสูง เมื่อประสบปัญหาข้งยากในชีวิต
4. มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง กล่าวคือ การรู้คุณค่าของเวลา ตลอดจนมีการวางแผนอย่างรอบคอบไว้ล่วงหน้าในการทำธุระต่าง ๆ
5. ความทะเยอทะยาน อยากให้ตนเองหรือบุตรธิดาประสบความสำเร็จสูงตามเป้าหมายการศึกษาและอาชีพที่วางไว้
6. ความสนใจและการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมต่าง ๆ ของราชการและชุมชน ตลอดจนความสนใจเรื่องการเมืองท้องถิ่น
7. ความกระตือรือร้นในการติดตามข่าวสาร

ยาสุโอะ สุวะ (Yasuo Suwa, 2006) กล่าวถึง บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต้องมีลักษณะเป็นผู้ที่มุ่งมั่น เพียรพยายามในการสืบค้นหาข้อมูล เพื่อพัฒนาเอง มีความคิดรอบคอบ ลึกซึ้ง กว้างไกล คิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา ผลที่จะได้รับและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างราบรื่น

โอซามุ โนเบะ (Oshamu Nobe, 2001) ได้กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคลที่จะเข้าทำงานควรมีคุณสมบัติอันดับแรก คือ ความรู้ที่กว้างขวางสามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้และมีความคิดที่สร้างสรรค์ อันดับสองต้องเป็นผู้มีทักษะในการจัดการ การออกแบบ การสืบค้นหาข้อมูล การเก็บข้อมูล เพื่อการทำงานร่วมกัน สุดท้าย ต้องเป็นผู้มีทักษะเฉพาะในการทำงานและทักษะทั่วไปที่สามารถใช้ในการทำงานได้

ดวงเดือน พันธุนาวิน และ คณะ (2530) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตนั้นสามารถควบคุมตนเองและปรับตัวได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สามารถคาดการณ์ไกลเห็นความสำคัญของอนาคตและตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม

2. หาแนวทางแก้ไขปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต
3. รู้จักปฏิบัติให้เกิดการอดได้รอได้อย่างเหมาะสม
4. สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองเมื่อกระทำไม่เหมาะสม

สุรพงษ์ ชูเดช (2534:4) กล่าวถึง คุณสมบัติของบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคต ดังนี้

1. เป็นผู้ที่สามารถคาดการณ์ไกล เล็งเห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
 2. สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
 3. มีความสามารถที่จะจัดสภาพแวดล้อมให้ตน และสามารถทำพฤติกรรมตามที่ตนตั้งใจไว้
- ดังนั้นบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต้องเป็นผู้ได้รับการอบรมความมีระเบียบวินัย มารยาท

ความรับผิดชอบต่อหน้าที่จากครอบครัวเป็นอย่างดี และได้รับการฝึกฝนความคิดอย่างรอบคอบ คิดกว้าง คิดไกล คิดถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวจากสถานศึกษาจนตกผลึกเป็นความตระหนักถึงผลของการกระทำในปัจจุบันที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตอยู่เสมอ

การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นคุณสมบัติที่ดีของบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติที่บุคคลทำเพื่อตนเองหรือเพื่อสังคมก็ตาม ลักษณะมุ่งอนาคตในตัวบุคคลจะส่งผลออกมาในรูปพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการกระทำที่คำนึงถึงอนาคต และยึดถือเป็นเป้าหมายของชีวิตตนเอง

นอร์มี (Nurmi, 1991) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นแนวคิดพื้นฐานที่พัฒนามาจากจิตวิทยาการรู้การคิด (Cognitive Psychology) และทฤษฎีปฏิบัติการ (Action Theory) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

1. แรงจูงใจ ความสนใจ และเป้าหมายในอนาคต (Future-Oriented Motivation, Interests and Goals) เป็นขั้นตอนที่บุคคลมีการตั้งเป้าหมายของตน โดยอาศัยแรงจูงใจ ค่านิยม และความรู้ที่มีอยู่เกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้น

2. การวางแผนเพื่อไปสู่อนาคต (Evaluation of future) หลังจากที่บุคคลมีการตั้งเป้าหมายในขั้นตอนแรกแล้ว จำเป็นต้องมีกิจกรรมในการวางแผน โดยอาศัยความรู้ที่มีในการคาดการณ์ต่อสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเป็นหนทางนำไปสู่เป้าหมายโดยมีการตั้งเป้าหมายย่อยๆ ในกิจกรรมที่ทำ หากแผนการหรือวิธีการที่ตนวางไว้ไม่เหมาะสมกับการบรรลุเป้าหมายก็จะมีการเปลี่ยนแปลงใหม่

3. การประเมินผลลัพธ์ในอนาคต (Evaluation of future) เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่ต้องการและแผนการที่ตนปฏิบัติ ว่าประสบความสำเร็จเพียงใดผลตอบแทนที่ได้รับจากกระบวนการนี้จะส่งผลต่อ

การมีลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคล กล่าวคือ หากสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลเป็นไปตามที่คาดหวังหรือต้องการบุคคลก็จะมีลักษณะมุ่งอนาคตมากขึ้นแต่หาว่าสิ่งที่คาดหวังไม่เกิดขึ้นบุคคลก็จะขาดความเชื่อถือในอนาคต

เบนคูรา (Bandura, 1986) กล่าวถึงการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตในรูปแบบของการวางแผนเพื่ออนาคตเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ดังนี้

1. Future – Oriented Motives, Interests, and Goals ในขั้นนี้บุคคลจะต้องตั้งหลักชัย เป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดในอนาคตโดยการกำหนดดังกล่าวดังจะต้องเป็นสิ่งที่มีความเป็นไปได้ว่าสามารถทำได้สำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดในอนาคตอยู่แล้ว

2. Future – Oriented Planning ในขั้นนี้บุคคลจะต้องวางแผนการปฏิบัติเพื่อไปสู่สิ่งที่ กำหนดไว้ โดยตัดสินใจเลือกทางต่าง ๆ ที่คิดว่าเหมาะสม และถ้าตรวจสอบพบว่าแผนที่เลือกไว้ไม่สามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้ก็ทำการเปลี่ยนแปลง

3. Evaluation of the Future ในขั้นนี้บุคคลจะต้องประเมินความเป็นไปได้ของสิ่งที่ตนต้องการให้เกิดขึ้นรวมถึงแผนการปฏิบัติที่ได้เลือกไว้แล้ว ว่าถ้าทำตามแผนแล้วจะเกิดผลอย่างไร

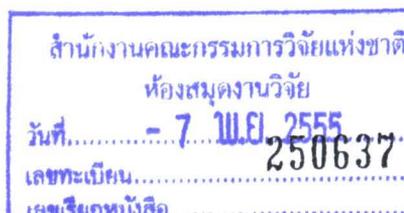
เคนอิจิ โอเมอะ (Kenichi Ohmae, 2006) ก็กล่าวถึงการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตสำหรับผู้เรียนว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นการระดมความคิดเห็นของผู้เรียนที่ไม่มีคำตอบที่ถูกเสมอไป เพราะเป็นความคิดเชิงวิเคราะห์ข้อมูล หลักฐาน ที่ผู้เรียนทั้งห้องร่วมกันเสนอ เป็นแนวคิดที่ผสมผสานเพื่อเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันในอนาคตได้

ทาคาโอ มิมุระ (Takao Mimura, 2010) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรจะต้องพัฒนาคุณสมบัติหรือทักษะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในยุคที่หา งานที่ดีทำยาก ต้องศึกษาสองประเด็น เริ่มจากการสอนของครู โดยครูควรเสนออาชีพต่าง ๆ ในสังคมที่มี รายได้ดี เพื่อเป็นทางเลือกของนักเรียนในอนาคต อีกประเด็นหนึ่งครูต้องฝึกอบรมทั้งด้านความรู้ทั่วไป ความรู้เฉพาะทาง การฝึกทักษะในการทำงานให้เข้มแข็งแก่นักเรียน ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้ นักเรียนก่อนที่จะออกไปหางานทำและแข่งขันกับผู้อื่นได้

การพัฒนาความสามารถนักเรียนในยุคหางานทำยากควรดำเนินการดังนี้

1. พัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต ทักษะในการทำงานและสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้

ทั้งการดำเนินชีวิตกับการทำงานให้มีความสุข

2. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ตนเองและกระบวนการทำงานจากการเรียนรู้กระบวนการกลุ่มที่นักเรียนได้ทำหน้าที่หรือบทบาทสมมุติในการเรียนการสอน
3. พัฒนาทักษะการเรียนรู้การทำงานจากประสบการณ์ตรงที่ผู้สอนจัดและฝึกอบรม
4. พัฒนาทักษะการจัดการดำเนินงานหรือการบริหารกระบวนการกลุ่มตามหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม
5. พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในการดำเนินงาน ควรปรึกษาผู้สอนหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง และสามารถช่วยเหลือได้

นาคยา ปิณฑนานนท์ (2526) ได้เสนอการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนวาดมโนภาพของตนเองเกี่ยวกับอนาคต
2. นำวิชาต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันกับอนาคตที่ผู้เรียนต้องการ
3. จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการในอนาคตของผู้เรียน ให้ยึดหยุ่นสอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และแผนการในอนาคตของผู้เรียน
4. นำความรู้ปัจจุบันเข้าผสมผสาน เน้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจความคล้ายคลึงกันของสิ่งมีชีวิตกับระบบสังคม
5. จัดสภาพการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนแสวงหาความสามารถของตนเอง
6. เน้นทักษะอยู่เหนือความรู้ ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การพยากรณ์ และการคำนึงถึงข้อเท็จจริง

นอกจากนั้นกิจกรรมที่อาจมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติในการศึกษาอนาคตศาสตร์อาจประกอบด้วย

1. ให้ผู้เรียนบรรยายโลกในอนาคตของคุณ
2. เขียนโครงการเกี่ยวกับการวางแผนรูปแบบชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่ง
3. เขียนเรื่องราวที่เป็นจินตนาการเกี่ยวกับสถานที่ใดสถานที่หนึ่งในอนาคต
4. ประเมินผลกระทบจากเทคโนโลยีบางอย่าง
5. พยายามหาข้อตกลงว่าปัญหาที่เร่งด่วนที่สุดคืออะไร และระดมสมองช่วยกันคิดหาทางแก้ปัญหา

พรณี เกษมกล (2540) ได้กล่าวถึงการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตสำหรับบุคคลในเรื่อง การควบคุมตนเองมีความสำคัญที่สุด เพราะสามารถลดหรือขจัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้น้อยลง หรือหมดไปได้ การพัฒนาจะต้องผ่านกระบวนการฝึกอบรม เน้นด้านความคิด และใช้เหตุการณ์ ปัจจุบันที่เกิดขึ้นมีผลมาจากการกระทำในอดีต การกระทำของบุคคลในสังคมจะส่งผลให้เกิดในอนาคตทั้งด้านดีหรือไม่ดีย่อมมาจากกระทำของคนในปัจจุบันทั้งสิ้น

การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตสำหรับผู้เรียนทุกระดับต้องผ่านกระบวนการฝึกความคิด การจินตนาการ การศึกษาข้อมูล หลักฐาน ข้อเท็จจริง ในปัจจุบัน ทั้งการวางแผน การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ที่เป็นผลมาจากความคิดของผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการคิดแก้ปัญหาอนาคตอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ในปัจจุบัน

ตามที่กล่าวมาลักษณะมุ่งอนาคตนั้นสามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้นการเรียน การสอนในปัจจุบันจึงควรสอนให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของอนาคต ฝึกการคาดการณ์ การวางแผนในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอนาคตทั้งเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพ เพื่อที่จะสามารถตัดสินใจในการเดินทางที่เหมาะสมให้กับตนเองในการดำเนินชีวิตต่อไป เพราะอนาคตเป็นจุดหมาย การกระทำของมนุษย์ที่ใช้อำนาจและความสามารถของเขา เพื่อทำในสิ่งที่เขาควบคุมโนภาพไว้เกิดขึ้น ในอนาคต ข้อเท็จจริงในอดีตจะเป็นประโยชน์ในแง่เป็นวัตถุดิบที่เขาถืออยู่เพื่อคาดการณ์อนาคตของเขา ได้อย่างรู้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบตัว

การจัดกระบวนการเรียนรู้ลักษณะมุ่งอนาคตในสังคมศึกษา

ปัจจุบันสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ประกอบด้วย วิชาประวัติศาสตร์ วิชาภูมิศาสตร์ วิชา เศรษฐศาสตร์ วิชาหน้าที่พลเมือง วิชาศาสนาและวัฒนธรรม การเรียนรู้ทุกสาระ (วิชา) สามารถ เชื่อมโยงหรือผสมผสานกับการเรียนรู้อนาคตศาสตร์ได้ง่ายและรวดเร็วกว่า สาระการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ เพราะสังคมศึกษาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่ได้หยุดนิ่ง แต่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง และเกี่ยวข้องกับสังคมศึกษา จนสามารถนำมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนสังคมศึกษาสัมพันธ์กับอนาคตศาสตร์ และลักษณะ มุ่งอนาคตได้

ดราเปอร์ คัฟฟ์แมน (Draper Kauffman, 1976) กล่าวถึงทักษะ 6 ประการในการเรียนการสอน อนาคตศาสตร์ ประกอบด้วย

1. การแสวงหาความรู้ จากการอ่าน การเขียน การสังเกต การทดลอง การใช้หนังสืออ้างอิง ห้องสมุด ข้อมูลที่ได้จากเครื่องคอมพิวเตอร์ จากหนังสือพิมพ์ จากหน่วยงานต่าง ๆ การไต่หาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ การพิจารณาความเชื่อถือได้ของความรู้ การจัดเตรียมและการเลือกสรรข้อมูล

2. การคิดให้กระจ่าง การคิดเชิงอุปนัย นิรนัย ตรรกวิทยา คำโฆษณาชวนเชื่อ ค่านิยม การแก้ปัญหาเชิงวิเคราะห์ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ สถิติ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การพยากรณ์ และการทำนาย

3. การสื่อสารให้ได้ผลดี การพูดในที่สาธารณะ การพูดอย่างไม่เป็นทางการ น้ำเสียง และภาษาที่ใช้ การวาดภาพ การแสดงแผนภูมิ ตาราง การเขียนด้วยลายมือ การพิมพ์ และการท่องจำ

4. การเข้าใจสภาพแวดล้อม โดยศึกษาภูมิศาสตร์ กายภาพ ชีววิทยา นิเวศวิทยา วิวัฒนาการ และพลวัตประชากร เทคโนโลยีและเครื่องจักรกลไฟฟ้า

5. การเข้าใจมนุษย์และสังคม โดยศึกษาวิวัฒนาการของมนุษย์ ลักษณะทางกายภาพ ภาษามนุษยวิทยา วัฒนธรรม (รวมทั้งประวัติศาสตร์ และมนุษยศาสตร์) จิตวิทยาและจิตวิทยาสังคม ชาติพันธุ์วิทยา กฎหมายและการปกครอง เศรษฐศาสตร์และปรัชญาเชิงเศรษฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การศึกษาการทำงาน ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความอยู่รอดของมนุษย์

6. สมรรถนะส่วนบุคคล ศึกษาความสง่าของร่างกาย และการประสานงานกันของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย การต่อสู้กับตนเอง และการฝึกเตรียมเพื่อความอยู่รอด ความปลอดภัย สุขภาพอนามัย เพศศึกษา บริโภคศึกษา และการจัดการด้านการเงินของตนเอง ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น กลุ่มสัมพันธ์ การบริหารและการจัดการ ความร่วมมือกันของประชาชน ความรู้ในรูปแบบและยุทธวิธีการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล สื่อการเรียน การป้อนกลับ การทำสมาธิ การควบคุมอารมณ์และจิตใจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

เอลวิน ทอฟฟี่เลอร์ (Alvin Toffler, 1970) เสนอแนวทางการสอนอนาคตศาสตร์ โปรแกรมการศึกษาที่มุ่งเน้นอนาคตควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนวาดมโนภาพของตนเองเกี่ยวกับอนาคต
2. นำวิชาต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันอนาคตที่ผู้เรียนต้องการ
3. จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการในอนาคตของผู้เรียนให้มีความยืดหยุ่น

สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และแผนการในอนาคตของผู้เรียน

4. นำความรู้ปัจจุบันเข้ามาผสมผสาน เน้นให้ผู้เรียน ได้เข้าใจความคล้ายคลึงกันของสิ่งที่มีชีวิตกับระบบสังคม

5. จัดสภาพการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนแสวงหาความสามารถของตนเอง

6. เน้นทักษะอยู่เหนือความรู้ ให้ผู้เรียนด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์การพยาบาล และการคำนึงถึงข้อเท็จจริง

ฮิโรมิชิ โยชิทาเตะ (Hiromichi Yoshitake, 2006) ซึ่งเป็นรองอธิการบดีและกรรมการผู้บริหารของมหาวิทยาลัยซุกุบะ ได้เสนอแนวทางการเรียนรู้ลักษณะมุ่งอนาคตนักศึกษามหาวิทยาลัยภายใต้กำกับของรัฐบาลญี่ปุ่น ด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศและโลก เพราะ โลกของเรากำลังเผชิญกับภัยธรรมชาติที่สร้างความสูญเสียทุกด้านอย่างรุนแรง การสอนต้องมุ่งเน้นที่ผลกระทบและความสูญเสียอันจะเกิดขึ้นกับทุกคน ทุกประเทศ ทุกโอกาส ต้องฝึกให้ผู้เรียนได้เผชิญทั้งสถานการณ์จำลองและประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงหน้าที่ของตนต้องเฝ้าระวังและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กัน การเรียนรู้ควรจะเป็น โครงการหรือโครงการนอกระบบสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติทุกมหาวิทยาลัยควรให้การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาล ด้านการบริหาร การพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษาและการพัฒนาอาชีพของชุมชน โดยมีมหาวิทยาลัยภายใต้กำกับของรัฐบาลเป็นแกนนำ เพื่อพัฒนาชุมชนลดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยในประเทศ ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ซาจิโย อะดาคิ (Sachiyo Adachi, 2011) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาสังคมญี่ปุ่นในอนาคตที่เกิดจากปัจจุบัน คนญี่ปุ่นเป็นโสดเพิ่มมากขึ้นหรือแต่งงานแล้วไม่มีลูก ส่งผลให้สังคมญี่ปุ่นมีจำนวนคนรุ่นใหม่ในวัยทำงานลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับคนแก่จะมีจำนวนมากกว่า ทำให้คนรุ่นใหม่วัยทำงานต้องเสียเงินค่าประกันสังคมเพิ่มมากขึ้นด้วย และปัจจุบันคนในวัยทำงานหางานประจำที่ดีทำยาก พวกเขาต้องทำงานพิเศษ (part time job) ที่ไม่มีความมั่นคงและเกิดช่องว่างของรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวยขยายกว้างขึ้นเรื่อย ๆ

การเรียนรู้ลักษณะมุ่งอนาคตสำหรับผู้เรียนที่จะก้าวเข้าสู่สังคมญี่ปุ่นในวันข้างหน้า ควรฉายภาพอนาคตของประเทศญี่ปุ่นที่สมบูรณ์แบบ เพื่อสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ไม่ต้องกังวล สร้างความหวัง ความสำเร็จและความยุติธรรมทางสังคมให้กับผู้เรียน โดยใช้เทคนิคการสร้างภาพอนาคต (Scenario Technique) และสอดแทรกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น สังคมต้องยอมรับ

การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ มีการเคลื่อนย้ายสถานที่ทำงาน การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลทั่วโลก และยอมรับในสิ่งที่แตกต่างจากสังคมญี่ปุ่น ขณะเดียวกันการเรียนรู้จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น โดยใช้หลักความร่วมมือกันที่จะเสริมสร้างชุมชนหรือท้องถิ่นให้เข้มแข็งและมีงานที่ดีให้คนรุ่นใหม่ได้ทำด้วย

พินดา สีนสุวรรณ (2531) ได้กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ลักษณะมุ่งอนาคตในวิชาสังคมศึกษา เพราะลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับวิชาสังคมศึกษามาก เนื่องจากลักษณะมุ่งอนาคตเป็นนามธรรมในด้านความรู้สึก แล้วใช้ทักษะด้านความคิดเป็นพื้นฐานที่สำคัญ จนกลายเป็นรูปของพฤติกรรมที่สังคมต้องการ ลักษณะเช่นนี้คล้ายคลึงกับลักษณะของค่านิยม ทศนคติ จริยธรรม เป็นหลักการพิจารณาจากข้อมูลด้วยเหตุผล ให้ออกมาในรูปของสิ่งที่มีคุณค่าที่บุคคลต้องการรับไว้ใช้ ปฏิบัติจนเคยชินเป็นนิสัย และยึดมั่นตลอดไป การเรียนการสอนสังคมศึกษาควรเน้นผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ในปัจจุบันที่จะส่งผลไปถึงอนาคต โดยใช้เทคนิควงล้ออนาคต (Future wheel) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสำนึก ตระหนักถึงผลที่พวกเขาจะได้รับในอนาคต และไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ชรินทร์ มั่งคั่ง (2552) ได้เสนอตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอนลักษณะมุ่งอนาคตในสังคมศึกษาที่เรียกว่า กิจกรรมวันขึ้นคืนสุขแห่งอดีต ความมุ่งหมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการพิจารณาและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเจริญก้าวหน้า และที่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม วิธีการให้ผู้เรียนศึกษาสภาพของสังคมไทยในระยะสมัยรัชกาลที่ 5 ให้พิจารณาว่า วันขึ้นคืนสุขเป็นความหมายสำหรับใคร อะไรที่ไม่เป็นสุข หรืออะไรที่ไม่ดีในสมัยนั้น มีอะไรบ้าง ที่ผู้เรียนเห็นว่าชีวิตคนไทยในปัจจุบันดีกว่าในสมัยรัชกาลที่ 5 อะไรบ้างที่เลวกว่าสมัยนั้น เรามีสิ่งที่ดีโดยปราศจากสิ่งที่ไม่ดีได้หรือไม่ คิดหรือไม่ว่าคนที่จะมีอายุ 50 ปีข้างหน้า จะย้อนกลับมาดูชีวิตในปัจจุบันนี้เป็นชีวิตแห่งวันขึ้นคืนสุขในอดีตหรือไม่ คนเราจะดูอดีตด้วยความคิดถึงสิ่งเก่า ๆ ที่เขาเคยคุ้นเคยมาก่อนเสมอไปหรือไม่

การจัดกระบวนการเรียนรู้ลักษณะมุ่งอนาคตสำหรับผู้เรียนทุกระดับในวิชาสังคมศึกษา ผู้สอนควรใช้เทคนิคการพยากรณ์อนาคตเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะลักษณะมุ่งอนาคตเป็นนามธรรม และสาระทางสังคมศึกษาก็เป็นสาระที่บรรจุองค์ความรู้มากมายไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน การใช้เทคนิคการพยากรณ์อนาคตจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดที่กว้างไกล การจินตนาการ การสร้างภาพในอนาคตทั้งของตนเอง ชุมชนสังคม ประเทศและโลก เทคนิคนี้ช่วยให้กระบวนการคิดของผู้เรียนเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น สามารถเสริมสร้างลักษณะมุ่งอนาคตในตัวผู้เรียนได้

การศึกษาเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่น

บริบทของประเทศญี่ปุ่น

ภูมิประเทศของญี่ปุ่น มีภูเขาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของประเทศ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 70 ของพื้นที่ประเทศ ส่วนมากแล้วภูเขาสูงเหล่านี้อยู่บนเกาะฮอนชู และมีชื่อเสียงเป็นพิเศษคือ เทือกเขาที่เรียกว่า เจแปนแอลป์ ณ ที่นี้ภูเขาหลายลูกสูงกว่าระดับน้ำทะเลเกิน 3,000 เมตร ภูเขาหลายลูกเป็นภูเขาไฟ ดังนั้นบริเวณภูเขาหลายแห่งจึงมีบ่อน้ำธรรมชาติ ญี่ปุ่นมีแผ่นดินไหวเกิดขึ้นหลายครั้ง จึงมีการออกแบบอาคารที่ป้องกันการถูกทำลายโดยแผ่นดินไหว ด้วยการสร้างรากฐานของอาคารให้แกว่งไหวเล็กน้อย ด้วยวิธีนี้และอีกหลายวิธี ชาวญี่ปุ่นเรียนรู้การอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ประชากรชาวญี่ปุ่นสืบเชื้อสายมาจากการรวมกันของกลุ่มชนกลุ่มน้อยในสมัยโบราณ ชนชาติพื้นเมืองของหมู่เกาะญี่ปุ่นได้ผสมผสานเข้ากับประชาชนจากแผ่นดินใหญ่ของทวีปเอเชีย และหมู่เกาะในแปซิฟิก ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีประชากรจำนวนมากแต่มีพื้นที่อยู่อาศัยค่อนข้างเล็ก ดังนั้นจึงเป็นประเทศที่มีประชากรหนาแน่น โดยเฉลี่ยมีประชากร 322 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศเป็นภูเขาและลำบากต่อการพัฒนา ดังนั้นตามสภาพความเป็นจริงประชากรจะอาศัยอยู่ในพื้นที่เพียงไม่ถึงร้อยละ 10 ของพื้นที่ประเทศทั้งหมด

ประชากรชาวญี่ปุ่น

สืบเชื้อสายมาจากการรวมกันของกลุ่มชน กลุ่มน้อยในสมัยโบราณ ชนชาติพื้นเมืองของหมู่เกาะญี่ปุ่นได้ผสมผสานเข้ากับประชาชนจากแผ่นดินใหญ่ของทวีปเอเชีย และหมู่เกาะในแปซิฟิก ประชากรจำนวนมากอาศัยในพื้นที่ราบใกล้มหาสมุทรและโดยส่วนมากเมืองใหญ่ ๆ ของญี่ปุ่นตั้งอยู่ในพื้นที่ราบเช่นนี้ ชาวญี่ปุ่นจำนวน 4 คน ในทุก 5 คน อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่หรือเมืองขนาดย่อมลงมา ในโตเกียว เป็นเมืองหลวงและเมืองใหญ่ที่สุดของประเทศญี่ปุ่นมีประชากร 12 ล้านคน เมืองใหญ่ ๆ ที่มีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน ได้แก่ ฟูกูโอกะ โทเกียว โตเกียว โอซาก้า ซัปโปโร และโยโกฮาม่า ปัจจุบันประชากรชาวญี่ปุ่นที่แต่งงานโดยมากมีบุตรเพียง 1 หรือ 2 คน ซึ่งในอดีตปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยอยู่กับลูกและหลาน แต่สมัยนี้คนแก่หรือคนสูงอายุต้องอาศัยอยู่ลำพังคนเดียวมีจำนวนมากขึ้น และคนสูงอายุยังมีอายุยืนยาว ที่รัฐบาลต้องให้การช่วยเหลือและดูแล ประชากรญี่ปุ่นในวัยทำงานนิยมทำงานบริษัทขนาดใหญ่และมีชื่อเสียง บางครั้งประชากรญี่ปุ่นที่ทำงานกับบริษัทใหญ่ เขาต้องออกไปทำงานในต่างประเทศที่ห่างไกลจากบ้าน ภายในประเทศมีบริษัทขนาดเล็กจำนวนมาก ประชากรญี่ปุ่นนิยมทำงานในบริษัทหรือทำธุรกิจมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

วัฒนธรรมญี่ปุ่น

มีวิวัฒนาการมายาวนานตั้งแต่วัฒนธรรมยุคโจมง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศ จนถึงวัฒนธรรมผสมผสานร่วมสมัยซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเอเชีย ยุโรป และอเมริกาเหนือ ศิลปะดั้งเดิมของญี่ปุ่นมีทั้งงานฝีมือ เช่น อิเคบะนะ (การจัดดอกไม้) โอะริงะมิ อูกิโยะ-เอะ ตู๊กดา เครื่องเคลือบ เครื่องปั้นดินเผา การแสดง เช่น คะบุกิ โน บุนระกุ ระกุ โงะ และประเพณีต่าง ๆ เช่น การละเล่น พิธีชงชา ศิลปะการต่อสู้ สถาปัตยกรรม การจัดสวน ดาบ และอาหาร การผสมผสานระหว่างภาพพิมพ์กับศิลปะตะวันตก นำไปสู่การสร้างสรรคัมมังะ หรือหนังสือการ์ตูนของญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมทั้งในและนอกญี่ปุ่น แอนิเมชันที่ได้รับอิทธิพลจากมังงะเรียกว่า อะนิเมะ วงการเกมคอนโซลของญี่ปุ่นเจริญรุ่งเรืองอย่างมากตั้งแต่ พ.ศ. 2523

ระบบการศึกษาในประเทศญี่ปุ่น

ระบบการศึกษาแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. ระดับอนุบาล (อายุ 3 - 6 ปี)
2. ระดับประถมศึกษา (อายุ 6 - 12 ปี)
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 12 - 15 ปี)
4. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 15 - 18 ปี)
5. ระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย

ชาวญี่ปุ่นทุกคนต้องเข้าเรียนตั้งแต่อายุหกถึงสิบห้าปี เด็กจำนวนไม่น้อยเริ่มเรียนเร็วกว่า โดยเริ่มเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลในวัยสามหรือสี่ขวบ เด็กญี่ปุ่นเกือบทั้งหมดจะเรียนจนกระทั่งอายุ 18 ปี หลังจากนั้นประมาณสามส่วนของจำนวนเด็กจะก้าวสู่การศึกษาระดับสูง เด็กนักเรียนบางคนไม่เรียนในโรงเรียนมัธยมปลายที่อยู่ใกล้บ้าน เพราะมีความรู้สึกรังเกียจโรงเรียนบาง โรงเรียน และมหาวิทยาลัย บางแห่งดีกว่าโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยอื่น พวกเขาเชื่อว่า นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ดี ซึ่งทำให้การได้งานที่ดีเป็นเรื่องง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงมีการแข่งขันอย่างหนักเพื่อเข้าเรียนในโรงเรียน บางแห่ง ทุกโรงเรียนเลือกเด็กนักเรียนตามผลของการเข้าสอบ ซึ่งแต่ละโรงเรียนเป็นผู้ออกข้อสอบของตนเอง ข้อสอบของโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมากก็ยากมากเช่นกัน ฉะนั้นนักเรียนจำนวนไม่น้อยจึงเรียนเสริมที่โรงเรียนพิเศษในตอนเย็น และวันหยุดสุดสัปดาห์เพื่อช่วยในการเตรียมตัวสำหรับเข้าสอบ

เศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่สองในประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นได้รับความบอบช้ำจากสงครามเป็นอย่างมาก แต่ก็สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วเพราะปัจจัยหลายอย่าง เช่นการแทรกแซงของรัฐบาล แรงงานที่ถูก และมีคุณภาพ อัตราการการลงทุนที่สูงในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2520 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นเติบโตอย่างมาก อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริงในช่วง พ.ศ. 2500, 2510 และ 2520 เฉลี่ยร้อยละ 10, 5 และ 4 ตามลำดับ ตั้งแต่ช่วงต้น พ.ศ. 2510 ญี่ปุ่นประสบปัญหาค่าเงินเยนแข็งตัวจนทำให้บริษัทจำนวนมากย้ายฐานการผลิตออกไปนอกประเทศ หลังจากเกิดฟองสบู่แตกต้นปี พ.ศ. 2530 เศรษฐกิจก็เริ่มชะลอตัว และส่งผลกระทบต่อเมืองตลอด พ.ศ. 2530 รัฐบาลพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยวิธีต่าง ๆ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ และยังคงถูกซ้ำเติมจากผลกระทบของเศรษฐกิจชะลอตัวใน พ.ศ. 2543 สภาพเศรษฐกิจหลังจาก พ.ศ. 2548 ดูเหมือนจะฟื้นตัวขึ้นจากตัวเลขการขยายตัวของจีดีพีที่สูงขึ้น แต่ญี่ปุ่นก็กลับประสบปัญหาอีกครั้งเมื่อเกิดวิกฤติทางการเงินที่ส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลก แม้ว่าธุรกิจภาคการเงินของญี่ปุ่นได้รับผลกระทบน้อยมาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เพราะทศวรรษแห่งภาวะเศรษฐกิจซบเซาที่ทำให้ญี่ปุ่นระมัดระวังในการลงทุนมากขึ้น แต่การที่ญี่ปุ่นพึ่งพาการส่งออกรถยนต์และสินค้าอิเล็กทรอนิกส์โทรนิคมากเกินไป ก็ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและทำให้เกิดปัญหาการว่างงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ญี่ปุ่นมีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา เมื่อวัดด้วยจีดีพีที่ก่อนปรับอัตราเงินเฟ้อ (ประมาณ 4.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ) และอันดับที่ 3 รองจากสหรัฐอเมริกาและจีน เมื่อวัดด้วยอำนาจการซื้อญี่ปุ่นมีกำลังการผลิตที่สูงและเป็นประเทศ ต้นกำเนิดของผู้ผลิตชั้นนำที่ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น รถยนต์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร เหล็กกล้า โลหะนอกกลุ่มเหล็ก เรือ สารเคมี จากข้อมูลใน พ.ศ. 2548 แรงงานของประเทศญี่ปุ่นมีจำนวน 66.7 ล้านคน ญี่ปุ่นมีอัตราว่างงานที่ต่ำคือ ประมาณร้อยละ 4 ค่าจีดีพีต่อหัวโมงการทำงานอยู่ในอันดับที่ 20 ของโลกในพ.ศ. 2548 เป็นอันดับ 1 ของเอเชียบริษัทใหญ่ของญี่ปุ่นหลายแห่งมีชื่อเสียงไปทั่วโลก เช่น โตโยต้า โซนี่ เอ็นทีที โดโคโม แคนนอน ฮอนด้า ทาคาฮาชิ นินเทนโด นิปปอน สตีล และ เซเวน อีเลฟเว่น ญี่ปุ่นเป็นต้นกำเนิดของธนาคารที่ใหญ่ที่สุดหลายแห่ง ตลาดหลักทรัพย์โตเกียว ซึ่งมักจะเป็นที่รู้จักเพราะดัชนีนิเคอิมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก เมื่อวัดด้วยมูลค่าตลาดญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะในการทำธุรกิจหลายอย่าง เช่น เคเรสึ หรือระบบเครือข่ายบริษัทจะมีอิทธิพลในเชิงธุรกิจ การจ้างงานตลอดชีวิตและการเลื่อนขั้นตามความอาวุโส จะพบเห็นได้ทั่วไป บริษัทที่มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจจะถือหุ้นของกันและกันและผู้ถือหุ้น

มักจะไม่มีบทบาทกับการบริหารของบริษัทแต่ในปัจจุบันญี่ปุ่นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงออกจากระบบเก่า ๆ เหล่านี้ ใน พ.ศ. 2548 พื้นที่ที่ใช้ในการเกษตรกรรมมีเพียงร้อยละ 12.6 และมีประชากรที่ประกอบ การเกษตรเพียงร้อยละ 6.6 เท่านั้น ผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตได้มาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ได้แก่ ไหม กะหล่ำปลี ข้าว มัน และชา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นต้องพึ่งพาการนำเข้าอาหารถึง ร้อยละ 60 จึงเป็นประเทศที่มีอัตราการเลี้ยงตนเองค่อนข้างต่ำ ในระยะหลังกระแสความกังวลเรื่อง ความปลอดภัยของอาหารทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศเป็นที่ต้องการมากขึ้น

ภัยธรรมชาติ และความเสียหายที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีขนาดทั้งหมด 0.28 % ของโลก แต่เกิดแผ่นดินไหวมากกว่า 6 ริกเตอร์ในประเทศ ญี่ปุ่น และมีภูเขาไฟที่ยังคุกรุ่นทั่วโลกอีก 7 % อยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น ประเทศญี่ปุ่นมีคนเสียชีวิตจาก ภูเขาไฟ 0.3 % และสูญเสียงบประมาณจากภัยพิบัติ 11.9% ประเทศญี่ปุ่นมีอัตราการภัยพิบัติสูงที่สุดในโลก ความเสียหายที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น จากเหตุการณ์สึนามิ เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2554 เกิด แผ่นดินไหวขึ้นที่จังหวัดมิยาจิกิ โอนากาวา มินามิซันริคุ ฮาระอามะ อิวาเตะ และ ฟุกุชิมะได้รับความเสียหาย โดยจังหวัดมิยาจิกิ ได้พบศพเหยื่อสึนามิแล้วทั้งสิ้น 1,254 คน เขต โอนากาวามีประชากรทั้งหมด 10,000 คน ประชากรมากกว่า 5,000 คนไร้ที่อยู่อาศัย และเข้าไปหลบภัยในศาลาประชาคมฉุกเฉินที่มีอยู่ 16 แห่ง ส่วนอีกเกือบ 5,000 คนยังสูญหาย เขตมินามิซันริคุ ซึ่งเป็นเขตที่ได้รับความเสียหายหนักที่สุด ได้พบศพผู้เสียชีวิตแล้วประมาณ 1,000 คน ขณะที่ประชากรกว่าครึ่งหมื่นคนสูญหายเขตอาราฮามะ ใน เมืองเซนได เมืองหลวงของจังหวัดมิยาจิกิ พบศพเหยื่อผู้เสียชีวิตหลายร้อยคน เจ้าหน้าที่กู้ภัยสามารถ ช่วยชีวิตผู้บาดเจ็บได้กว่า 50 คนแล้ว จังหวัดอิวาเตะ มีรายงาน ว่า พบศพผู้เสียชีวิตแล้ว 675 คน ขณะที่ สภากาชาดเรือนได้รับความเสียหายหนัก สิ่งก่อสร้างถูกพัดไปกับกระแสน้ำ โดยในเขตริกุเซน-ทาคาคะ พบผู้เสียชีวิต 300 - 400 คน ขณะที่เมืองโอฟูนาโตะ บ้านเรือนกว่า 1 ใน 4 ของทั้งหมดเสียหายอย่าง ไม่สามารถซ่อมแซมได้ จังหวัดฟุกุชิมะ ขณะนี้ศพผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็น 492 คน และสภากาชาดเรือน เสียหายอย่างหนัก ผู้สูญหายในเขตอิวากิ และมินามิโซมะจำนวนทั้งสิ้นกว่า 1,689 คน ส่วนที่เมือง นามิเอะ ก็มีผู้สูญหายกว่า 900 คน

การพัฒนาประเทศภายหลังความสูญเสียในประเทศญี่ปุ่น

มีการจัดตั้งศูนย์ฉุกเฉินเพื่อประสานการตอบสนองของรัฐบาล รัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดที่พักพร้อม อาหาร น้ำดื่ม ผ้าห่ม และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ประสบภัยทั้งกรณีบ้านเรือนถูกทำลายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

และกรณีต้องอพยพเนื่องจากอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่เสียหาย โดยรัฐบาลญี่ปุ่นได้กำหนดให้พื้นที่ในรัศมี 20 กิโลเมตรรอบโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ฟูกูชิมะ ซึ่งมีประชากรประมาณ 177,500 คน เป็นเขตอพยพ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ได้อพยพแล้ว ส่วนผู้ที่ยังอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวได้รับคำแนะนำให้อพยพหรืออยู่ในบ้านเพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัสสารกัมมันตภาพรังสีต้องย้ายออกจากบ้านและอาศัยอยู่ที่อื่น รัฐบาลได้จัดงบประมาณเพื่อชดเชยต่อผู้ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์สึนามิภายในเดือนเมษายน รวมทั้งจะมีการทบทวนนโยบายด้านพลังงานนิวเคลียร์รัฐบาลญี่ปุ่นได้มีคำสั่งให้ TEPCO จ่ายเงินค่าชดเชยให้กับครอบครัวที่ต้องอพยพทั้งบ้านเรือนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า ฟูกูชิมะ ครอบครัว ละ 1 ล้านเยน หรือราว 360,000 บาท ส่วนถ้าเป็นรายบุคคลจะได้คนละ 750,000 เยน หรือราว 270,000 บาท

ทัศนคติของประชาชนญี่ปุ่น

การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนญี่ปุ่น ผู้ศึกษาจะรวมทัศนคติเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ทัศนคติของประชาชน โดยทั่วไปหรือโดยปกติประชาชนญี่ปุ่นจะยอมรับกับสถานการณ์ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับพวกเขาอันเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศที่มีทะเลล้อมรอบและได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติเสมอ ทั้งรับรู้ถึงความสูญเสียที่พวกเขาจะได้รับ ทุกครอบครัวจะเตรียมรับมือกับภัยธรรมชาติโดยการฝึกซ้อม ทุกปีในวันที่ 1 กันยายน ทุกโรงเรียนจะอบรมการเตรียมป้องกันภัยพิบัติจากแผ่นดินไหว ส่วนการป้องกันทุกครอบครัวจะเตรียมกระเป๋าใส่อาหารแห้ง น้ำ ไฟฉาย เสื้อผ้า วิทยุ ยา กระเป๋าใส่เหรียญ ถุงมือ ถุงเท้า กลองผ้าเย็น สำเนาบัตรใบขับขี่ หรือ สำเนาบัตรประกันสังคม และเผื่อระวังอย่างมีสติ แม้ว่าพวกเขาได้รับผลกระทบหรือความสูญเสียจากภัยพิบัติธรรมชาติ พวกเขาจะยังยืนหยัดต่อสู้กับชะตาชีวิตใหม่อีกครั้งอย่างไม่ท้อถอย เพราะส่วนหนึ่งพวกเขาได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาล และประชาชนชาวญี่ปุ่นทั่วประเทศ

2. ทัศนคติของประชาชนญี่ปุ่นภายหลังภัยพิบัติธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงก่อนเกิดภัยพิบัติธรรมชาติค่อนข้างมาก จากผลการศึกษาของบริษัทประกันชีวิต อักซ่า (AXA) ทำการสำรวจทัศนคติของประชาชน อายุ 20 ถึง 59 ปี จำนวน หนึ่งหมื่นคน (10,000คน) เป็นผู้ชาย ห้าพันคน (5,000 คน) ผู้หญิง ห้าพันคน (5,000 คน) พบว่าทัศนคติต่อการทำงานของชาวญี่ปุ่นทั้งชายและหญิงเปลี่ยนแปลงเดิมพวกเขาไม่ค่อยสนใจที่จะทำงานใกล้บ้าน ถ้ามีโอกาสได้งานทำที่มีรายได้มากแต่ไกลบ้านพวกเขาจะเลือกไปทำงานมากกว่า และการทำงานสามารถพัฒนาตนเองให้มีตำแหน่ง และเป็นที่ยอมรับของบริษัท

แต่ภายหลังภัยพิบัติธรรมชาติในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2554 ปรากฏว่าทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำงานไกลบ้าน และมีรายได้สูงเปลี่ยนเป็นพวกเขาต้องการทำงานใกล้ครอบครัวและให้ความสำคัญต่อครอบครัวเพิ่มขึ้น แม้ว่ารายได้จะลดลง รวมทั้งการพัฒนาตนเองให้มีตำแหน่งเป็นที่ยอมรับของบริษัทก็ลดลงด้วย

นอกจากนี้ผลการศึกษาของบริษัทฮาโคโคประกันชีวิตและความเป็นอยู่ ได้ทำการศึกษาทัศนคติของประชาชนชาวญี่ปุ่น 3 พื้นที่ ได้แก่ โตเกียว โอซากา นาโงยา กลุ่มตัวอย่างสุ่มจากประชาชนในเมืองและนอกเมือง ทำการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2549 ถึง 2554 เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลมีแบบสัมภาษณ์และสำรวจ ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติของประชาชนญี่ปุ่นเพิ่มสูงขึ้นภายหลังภัยพิบัติธรรมชาติได้แก่

1. มีความกังวลเกี่ยวกับทุกสิ่งที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้
2. มีความอดทนเพิ่มสูงขึ้นแม้จะไม่สะดวก
3. มีจิตอาสาต้องการช่วยเหลือสังคม
4. การเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัยพิบัติ เช่น อาหาร อุปกรณ์การดำรงชีวิต
5. เครื่องเรือนทุกชนิดจัดให้ติดกับฝาผนัง หรือ พื้นห้อง
6. ผู้สูงอายุใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือ มือถือมากขึ้น

ประเทศญี่ปุ่นเกิดภัยธรรมชาติบ่อย ๆ ชาวญี่ปุ่นจึงมีจิตสำนึกป้องกันภัยพิบัติของตนเองสูงตั้งแต่ในอดีต ต่อมา โรงเรียนหรือชุมชนทำการฝึกฝนป้องกันภัยพิบัติแก่ประชาชนเป็นประจำทุกปี แต่ว่าการเกิดภัยพิบัติธรรมชาติในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2554 ชาวญี่ปุ่นไม่เคยประสบความสูญเสียใหญ่ขนาดนี้ ทั้งบ้าน โรงงาน รถยนต์ เรือ ชีวิตคนสัตว์เลี้ยง ถูกทำลาย อย่างรวดเร็ว ภายหลังภัยพิบัติค่านิยมของชาวญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไปมาก รัฐบาลปรับการดำเนินงานแก้ไข และช่วยเหลือประชาชนให้ทันกับเหตุการณ์เพิ่มมากขึ้น และประชาชนตระหนักถึงบทบาทของรัฐบาล พวกเขาจึงคิดช่วยเหลือตนเองและครอบครัวให้ปลอดภัยได้มากที่สุด

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เรียกว่า มหาวิทยาลัย ในประเทศญี่ปุ่นมีสองลักษณะ คือ มหาวิทยาลัยที่กำกับ โดยรัฐบาล และมหาวิทยาลัยที่กำกับ โดยเอกชนซึ่งมหาวิทยาลัยโทยามะ โคะคุไซ เป็นมหาวิทยาลัยที่กำกับ โดยเอกชน และมหาวิทยาลัยนี้มีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาต่างชาติกับ

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาหลายปีแล้ว มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีการเปิดสอน ครอบคลุมวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมศึกษาในคณะสังคมสมัยใหม่ เช่น วิชาเอกท่องเที่ยว วิชาเอกการ ออกแบบสิ่งแวดล้อม และวิชาเอกการบริหารระบบสารสนเทศ เป็นต้น เมื่อตรวจสอบรายละเอียดของ หลักสูตรแล้วปรากฏว่ามีเนื้อหาหลายอย่างเกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิตเพื่อสังคมอนาคตที่สามารถ นำมาเชื่อมโยงกับประเด็นการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระของผู้ศึกษา ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงตัดสินใจเลือก ข้อมูลของหลักสูตรที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยดังกล่าว เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการนำมาเป็นแนวทาง การศึกษาและเป็นองค์ความรู้การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยโทยามะ โคะคุไซ (TUINS) ประเทศญี่ปุ่น เรียงลำดับดังนี้

หลักสูตร มหาวิทยาลัยโทยามะ โคะคุไซ

จุดประสงค์ เพื่อฝึกอบรมและสร้างประสบการณ์แสวงหาความรู้แต่ละด้านของสังคมให้ สัมพันธ์กับมนุษย์ มีลักษณะเป็นนานาชาติ ทั้งด้านการสอน การวิเคราะห์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้

แนวคิดของหลักสูตร

1. ปลูกฝังแนวคิดพื้นฐานของมหาวิทยาลัย เพื่อให้บัณฑิตสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ฝึกฝนให้บัณฑิตมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นอย่างเต็มที่ผ่านกระบวนการหลักต่าง ๆ
3. ฝึกฝนให้บัณฑิตค้นหาสิ่งที่ตนเองอยากเป็นหรืออยากทำในอนาคตผ่านกระบวนการ ฝึกประสบการณ์ชีวิต
4. บัณฑิตสามารถพัฒนาภาษาสากลของโลก เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
5. ผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมมนุษย์

นโยบายของคณะสังคมสมัยใหม่

1. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีสามัญสำนึกของความเป็นพลเมืองชุมชน ประเทศ และ โลก
2. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง
3. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีทักษะในการดำรงชีวิตที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม และ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงจากกระบวนการวิชาต่างๆ ที่เรียนมา

โครงสร้างของหลักสูตร มหาวิทยาลัยโทยามะ โคะกูไซ (TUINS) จำนวน หน่วยกิตตลอดหลักสูตร 124 หน่วยกิต หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 22 หน่วยกิต หมวดวิชาเอกเลือก 102 หน่วยกิต

การวัดผลประเมินผล อักษรที่มีค่าเป็นแต่มีระดับคะแนน ประกอบด้วยอักษรจำนวน 4 ค่า ระดับ A = 80 - 100, B = 70 - 79, C = 60 - 69, F = 0 - 59 ประกาศผลการศึกษาระดับภาคเรียนที่ 1 ช่วงต้นเดือนเมษายน ภาคเรียนที่ 2 ช่วงเดือนต้นกันยายน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตภายในประเทศ

ถัดคา ทวี (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตทัศนคติและพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกายในนักเรียนชาวเขาระดับประถมศึกษาได้ข้อมูลดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตควบคู่กับการอภิปราย และนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก มีพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการศึกษาเพิ่มเติม โดยวิธีเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของเชฟเฟ้ (Scheffe) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตมีพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกายแตกต่างจากการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างของพฤติกรรมรักษาความสะอาดร่างกายระหว่างนักเรียนที่ฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต และนักเรียนที่ไม่ฝึก เพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตควบคู่กับการอภิปราย

2. นักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตคือ นักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตควบคู่กับการอภิปราย และนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการศึกษาเพิ่มเติม โดยวิธีเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของเชฟเฟ้ (Scheffe) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตมีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างจากนักเรียนที่รับการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตควบคู่กับการอภิปราย และนักเรียนที่รับการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตควบคู่กับการอภิปราย มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างของลักษณะมุ่งอนาคตระหว่างกลุ่มที่รับการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตและกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก

3. นักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต นักเรียนที่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนา ลักษณะมุ่งอนาคตควบคู่กับการอภิปราย และนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกมีทัศนคติต่อการรักษาความ สะอาดร่างกายไม่แตกต่างกัน

4. ลักษณะมุ่งอนาคตและทัศนคติต่อการรักษาความสะอาดร่างกายสามารถร่วมกันทำนาย พฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับ อัมพร วงศ์ใหญ่ (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง ความทันสมัยของพ่อแม่ การอบรมเลี้ยงดู ความเชื่ออำนาจภายในตนด้านสุขภาพ และลักษณะมุ่งอนาคต ที่มีต่อพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกายของนักเรียนชายเขาเผ่าเข้าในระดับประถมศึกษาได้ข้อมูล ดังนี้

1. ความทันสมัยของพ่อแม่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับความเชื่ออำนาจภายในตนด้านสุขภาพ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกาย โดยส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรความเชื่อ อำนาจภายในตนด้านสุขภาพ ทั้งนี้มีความทันสมัยมีอิทธิพลทางตรงต่อความเชื่ออำนาจภายในตนด้าน สุขภาพ และความเชื่ออำนาจภายในตนด้านสุขภาพมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรม การรักษาความสะอาดร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับลักษณะ มุ่งอนาคต และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกาย โดยส่งอิทธิพลผ่านตัว แปรลักษณะมุ่งอนาคต ทั้งนี้ วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมีอิทธิพลทางตรงต่อ ลักษณะมุ่งอนาคต และลักษณะมุ่งอนาคตมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความเชื่ออำนาจภายในตนด้านสุขภาพ และลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ กับพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกาย โดยที่ทั้งความเชื่ออำนาจภายในตนด้านสุขภาพ และลักษณะ มุ่งอนาคตมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการรักษาความสะอาดร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วน ปองสุข ศรีชัย (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะส่วนบุคคลที่มี ต่อลักษณะมุ่งอนาคตและการปรับตัวของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้ข้อมูลดังนี้

1. นักเรียนชายภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาทักษะส่วนบุคคลมีลักษณะมุ่งอนาคตและ การปรับตัวสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชายภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมมีลักษณะมุ่งอนาคตและการปรับตัวสูงกว่านักเรียนชายที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชายภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมมีลักษณะมุ่งอนาคตและการปรับตัวในระยะติดตามผลสูงกว่าระยะหลังการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. นักเรียนชายภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมมีลักษณะมุ่งอนาคตและการปรับตัวในระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พรรณี สมศักดิ์ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 ที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี ได้ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลด้านสภาพโดยทั่วไปของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 14-15 ปี มีพี่หรือน้อง 3 คน และอาศัยอยู่กับบิดามารดา

2. ลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในระดับช่วงชั้นที่ 3 ที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่า

2.1 นักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตมากที่สุดด้านการศึกษาระดับสูงคือ จะวางแผนการศึกษา ก่อนตัดสินใจศึกษาต่อ โดยอยู่ในระดับมาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตโดยรวมในระดับมาก

2.2 นักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตมากที่สุด ทางด้านการนำความรู้ไปประกอบอาชีพนี้คือ จะเลือกทำอาชีพที่ชอบที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตโดยรวมในระดับมาก

2.3 นักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตมากที่สุดด้านการปฏิบัติตนในสังคมคือ จะปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยอยู่ในระดับมาก และมีลักษณะมุ่งอนาคตโดยรวมในระดับมาก

3. นักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตมากที่สุด ด้านการสร้างครอบครัวอยู่ คือ ต้องให้ความสำคัญแก่ครอบครัว โดยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีลักษณะมุ่งอนาคตโดยรวมในระดับมากที่สุด

จุฑารัตน์ เปลวทอง (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของ โปรแกรมการฝึกตามแนว Adler ที่มีต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กค้อย โอกาส ได้ข้อมูล ดังนี้

1. เด็กค้อยโอกาสที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกตามแนว Adler มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะมุ่งอนาคตในระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กค้อยโอกาสที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกตามแนว Adler มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะมุ่งอนาคตในระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตต่างประเทศ

ฮิโร โคะ ซาซากิและ โย โคะ อิมานะ (Hiroko Sasaki & Yoko Imano, 2007) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาการศึกษาปัจจุบันซึ่งพิจารณาจากแนวคิดเชิงอนาคตโดยเยาวชน ได้ข้อมูล คือ ถ้าพิจารณาความเป็นจริงของนักเรียนที่เกี่ยวกับแนวคิดเชิงอนาคตโดยใช้ความคิดจินตนาการเพื่อให้เข้าใจได้ถูกต้อง และชัดเจนจากแบบสอบถามของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 1177 คน ชาย 528 คน หญิง 571 คน ไม่ระบุเพศ 78 คน ได้ข้อมูลศึกษา ดังนี้

1. คาดหวังว่า อนาคตอยากเป็นผู้ใหญ่แบบไหน ความคิดเชิงอนาคตของนักเรียนมากที่สุด 43.5% (512 คน) คือเป็นคนสำคัญของครอบครัว อันดับที่สอง 28% (330 คน) เป็นคนที่มีประโยชน์ต่อสังคม อันดับที่สาม 24% (282 คน) เป็นคนที่สามารถใช้งานอดิเรกหรือความสามารถพิเศษให้เป็นประโยชน์ได้

2. แรงจูงใจในการเลือกมหาวิทยาลัยคืออะไร ความคิดเชิงอนาคตของนักเรียนมากที่สุด 24.9% (293 คน) คืออยากเรียน โดยตนเอง อันดับที่สอง 22.9% (270 คน) สิ่งที่ยากเรียน และอันดับที่สาม 17.8% (210 คน) คาดว่าจะหางานทำที่ดีได้

3. คาดหวังว่าในอนาคตจะเลือกอาชีพเป็นอย่างไร ความคิดเชิงอนาคตของนักเรียนมากที่สุด 37.8% (445 คน) คือจะเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง อันดับที่สอง 26.7% (314 คน) จะเลือกอาชีพที่มีประโยชน์ต่อสังคม และอันดับที่สาม 15% (177 คน) จะเลือกอาชีพที่คิดว่าทำงานแล้วมีความสุขและสนุกด้วย

สรุปโดยรวมแล้วปรากฏว่า เมื่อนักเรียนเรียนชั้นปีที่สูงขึ้น นักเรียนเหล่านี้จะแสวงหาอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองมากขึ้น เหตุผลที่ผู้ชายเลือกเรียนมหาวิทยาลัยในฝันของตนเองก็เพื่อความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ แต่ผู้หญิงมองว่าการคบค้าสมาคมกับคนรอบข้างเป็นสิ่งสำคัญ ถ้ามองโดยรวมแล้ว อาจกล่าวได้ว่าแนวโน้มเกี่ยวกับความคาดหวังในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ การเลื่อนชั้นเรียน จากผลการศึกษาพบว่านักเรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ผู้ใหญ่ได้วางแผนไว้ การเลียนแบบผู้ใหญ่ถือว่าได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ว่าเป็นเด็กที่ดี เด็กญี่ปุ่นมักยอมรับความเชื่อมั่นในตนเอง

โยชิอากิ อันโด (Yoshiaki Ando, 2007) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ระบบเทคโนโลยี การสื่อสารและสารสนเทศ (Information and Communication Technology : ICT) ภายในห้องเรียนของโรงเรียนญี่ปุ่นระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 9, 500 โรงเรียน ปัญหา

ของการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนทั้ง 2 ระดับมีการใช้ระบบ ICT ไม่เท่ากัน ส่วนใหญ่ไม่มีการนำระบบ ICT เข้าไปใช้ในโรงเรียน หรือนำเข้าไปใช้แต่ไม่มีการพัฒนาให้สูงขึ้น ผู้วิจัยทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับผู้สอน 2 คำถาม คือ ทำไมการใช้ระบบ ICT ในโรงเรียนไม่พัฒนาสูงขึ้น และปัญหาการสอนระบบ ICT ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. การใช้ระบบ ICT ในโรงเรียนไม่พัฒนา เพราะว่าการเตรียมการสอนระบบนี้ใช้เวลานานเกินไป 82.2 % และเครื่องมือและอุปกรณ์ การใช้ในระบบนี้มีไม่เพียงพอ 60.6 %

2. ปัญหาการสอนระบบ ICT พบว่าผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่ถึง 3 ปี 62.9 % ผู้สอนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นครูหนุ่มสาว 46.0 % และผู้สอนยังมีบทบาทในการแก้ปัญหาเครื่องมือและอุปกรณ์ด้วย

ข้อเสนอแนะของผู้สอน คือ ต้องเพิ่มอุปกรณ์ระบบ ICT พร้อมกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่สามารถใช้ได้ทันที มีการเตรียมงบประมาณของซอฟต์แวร์ เพื่อการศึกษา ต้องการบุคคลที่ช่วยเหลือผู้สอน และควรมีระบบช่วยเหลือภายในโรงเรียน

มูลนิธิสถาบันศูนย์เยาวชนและมูลนิธิสโมสโรโตเกียว (2002) ได้ทำการสำรวจความต้องการเพื่อการศึกษาต่อในอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอเมริกา และประเทศจีน ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพชีวิตและการวางแผนในอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบถาม ประเทศญี่ปุ่น มีการสำรวจตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2544 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปี 4 - 6 จาก 15 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 1,250 คน ประเทศอเมริกามีการสำรวจตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 - 6 จาก 10 โรงเรียนมีจำนวนนักเรียน 942 คน และประเทศจีนมีการสำรวจตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 จาก 16 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 1,226 คน ข้อมูลที่ได้ดังนี้

1. นักเรียนวางแผนศึกษาต่อระดับสูงในอนาคตอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนวางแผนการศึกษาในระดับปริญญาตรีที่ประเทศญี่ปุ่นและที่อเมริกามากที่สุด โดยศึกษาต่อที่ญี่ปุ่น 36.4 % และอเมริกา 28.8 % ส่วนศึกษาต่อระดับปริญญาโทมี 2.7 % เท่านั้น ประเทศจีน นักเรียนวางแผนการศึกษาต่อระดับปริญญาโทมากที่สุด 32.3 % และศึกษาต่อระดับปริญญาเอก 28.0 % และประเทศอเมริกา นักเรียนวางแผนศึกษาต่อระดับปริญญาโท 21.2 %

2. นักเรียนวางแผนการเลือกมหาวิทยาลัยโดยมเป้าหมายสำคัญอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนญี่ปุ่นเลือกตามวิชาที่ต้องการเรียน หรือชอบมากที่สุด 83.1 % รองลงมาคือ เลือกวิชาที่ช่วยให้หางานทำได้ง่าย นอกจากนั้นยังเลือกเรียนที่มหาวิทยาลัยค่าเทอมราคาไม่แพงเกินไป นักเรียนอเมริกาเลือกเรียนวิชาที่ช่วยให้หางานทำได้ง่ายมากที่สุด 74.1 % รองลงมาเลือกวิชาที่ชอบ 69.2 % และเลือกมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่ดี 40.4 % ส่วนนักเรียนจีน เลือกตามวิชาที่ต้องการเรียนหรือชอบมากที่สุด 74.9 % รองลงมาเลือกมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนระดับชั้นสูง 69.4 % และเลือกมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่ดี 68.2 %

3. นักเรียนวางแผนการเลือกวิชาที่เรียน เพื่อประกอบอาชีพในอนาคต โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนญี่ปุ่นเลือกวิชาที่เรียนแล้วได้งานทำที่มั่นคงมากที่สุด 67.8 % รองลงมาวิชาที่เรียนช่วยให้สามารถทำงานอดิเรกได้ด้วย 64.6 % และวิชาที่เรียนช่วยให้ การทำงานมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้ 56.6 % นักเรียนอเมริกา เลือกวิชาที่เรียนแล้วได้งานทำที่มั่นคงมากที่สุด 71.9 % รองลงมาวิชาที่เรียนช่วยสร้างประสบการณ์ในการทำงาน 58.3 % และช่วยให้สามารถทำงานอดิเรกได้ด้วย 55.2 % นักเรียนจีนเลือกวิชาที่เรียนแล้วช่วยให้สามารถทำงานอดิเรกได้ด้วย 75.8 % รองลงมาวิชาที่เรียนสามารถสร้างงานทำที่เป็นอิสระได้ 51.2 % และวิชาที่เรียนแล้วได้งานทำที่มั่นคง 46.2 %

โพเทนเซียลพาร์ค (2011) ได้ทำการวิจัยสำรวจในหัวข้อการประกาศจ้างงานผ่านระบบเครือข่ายเคลื่อนที่ : แนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในหมู่ผู้หางาน ผลจากการศึกษาโดยสำรวจจากผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์จำนวน 31,193 คนที่มีระดับการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี นักเรียนนักศึกษาและผู้ที่จะเริ่มประกอบอาชีพทั่วโลก ซึ่งแยกออกเป็นคนในยุโรปจำนวน 18,993 คน ได้ทำการศึกษาในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเช่น สมาร์ทโฟน ที่สามารถเข้าอินเทอร์เน็ตได้ในทุกที่และยังสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลอีกด้วย ดังนั้นในหมู่คนที่ต้องการหางานจึงมีแนวโน้มที่จะใช้โทรศัพท์มือถือที่เป็นแบบสมาร์ทโฟนค้นหาเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้นซึ่งจะเห็นได้จากแบบสำรวจในหัวข้อ การใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับผู้หางานด้วยโทรศัพท์เคลื่อนที่ ผลปรากฏว่า มีการใช้โทรศัพท์เพื่อการรับและส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์มากที่สุดด้วยจำนวน 68 % รองลงมาคือ การอ่านข่าว เป็นจำนวน 57 % โซเชียลเน็ตเวิร์ค 52 % ท่องอินเทอร์เน็ตไปเรื่อย ๆ 46 % การพูดคุยกัน 39 % ค้นหาและดาวน์โหลดโปรแกรมที่เป็นประโยชน์ 35 % การวางแผน/การค้นหาแผนที่ 34 % การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

การหางาน 19 % ความบันเทิงเพลง 11 % และแชร์ไฟล์ 10 % ตามลำดับ นอกจากนี้ยังได้มีการสำรวจเพิ่มเติมในหัวข้อกิจกรรมการรับสมัครงานที่เหล่าผู้หางานอยากทำ ผลปรากฏว่า พวกเขาต้องการค้นหางานเป็นจำนวน 57 % การได้รับการแจ้งเตือนข่าวสารที่เกี่ยวกับงาน 51 % ตรวจสอบผลการสมัครงานและอ่านกระบวนการในการสมัครงาน 39 % ค้นหาคำแนะนำสำหรับการส่งใบสมัครงานที่ดี 33 % สมัครงานและปรับปรุงข้อมูลส่วนตัว 30 % ส่งอีเมลล์ไปให้เพื่อน 16 % และ แบ่งปันข้อมูลให้แก่เพื่อนหรือกลุ่มในสังคมออนไลน์ 11 %

การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่มีใช้อยู่ในปัจจุบันขององค์กรชั้นนำในประเทศอเมริกาที่ไม่แสวงหาผลกำไร (2010) การศึกษาครั้งนี้ได้จากผลการสำรวจของงานวิจัยแห่งชาติที่ได้ทำการเก็บข้อมูลในหลาย ๆ มิติของห้องเรียนและบ้านเรือนทั่วประเทศอเมริกาซึ่งองค์กรชั้นนำได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมจากงานวิจัยแห่งชาติกับนักเรียน ครูผู้สอนและระบบการศึกษาโดยรวม ได้แบ่งผลการสำรวจออกเป็น 3 ส่วนคือ social-based learning, un-tethered learning และ digitally-rich learning พบว่า การใช้อุปกรณ์มือถือในส่วนของคำถามที่ว่าเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ใดที่นักเรียนใช้ในการใช้งานหาข้อมูลของนักเรียน พบว่า นักเรียนใช้ ไอพอด เป็นจำนวนมากที่สุดถึง 85 % รองลงมาใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลคิดเป็น 74 % นอกนั้นใช้แท็บเล็ตพีซี / โน้ตบุ๊ก คิดเป็น 70 % ส่วนฟลิปคาเมรา คิดเป็น 42 % สมาร์ทโฟนที่สามารถเข้าอินเทอร์เน็ตได้ 31 % และใช้น้อยที่สุด คือ ดิจิตอลรีคเดอร์ 6 %

คำถามที่ว่า ถ้าโรงเรียนอนุญาตให้ใช้อุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ได้ในโรงเรียน นักเรียนจะเอามาใช้ทำอะไรเพื่อช่วยการทำงานของพวกเขาที่โรงเรียน พบว่า เพื่อหาข้อมูล 70 % มากที่สุด รองลงมา การจดโน้ตหรือบันทึกสิ่งที่ครูสอน 56% ช่วยทำโปรเจกต์ร่วมกับเพื่อน ๆ ในห้อง 55% การอ่านหนังสือออนไลน์ 48% การถ่ายวิดีโอในการนำเสนองานหรือการทดลอง 37% และเล่นเกมทางการศึกษา 31%

นอกจากนี้ความคิดเห็นของนักเรียนตามที่เสนอแสดงให้เห็นเครื่องมือสื่อสารเหล่านี้ ส่งผลกระทบทางด้านศักยภาพโดยตรงต่อการเรียน เรื่องส่วนตัวของนักเรียนออนไลน์ประโยชน์ที่ดีที่สุดคืออะไร เกี่ยวกับเรื่องนี้ สามารถทำงานที่ครอบครัวมอบหมายจากที่บ้านได้ 51% สามารถได้รับหน่วยกิตจากวิทยาลัย 49% สามารถลงเรียนในรายวิชาที่ไม่มีเปิดสอนใน โรงเรียนได้ 44% สามารถกำหนดตารางเรียนที่เหมาะสมกับตนเองได้ 37% และนักเรียนได้รับความสนใจจากครูเพิ่มขึ้น 19% นอกจากนี้ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณค่าของห้องเรียนออนไลน์ เรียงลำดับดังนี้ นักเรียนสามารถควบคุม

บทเรียนได้ด้วยตัวเอง 40% มากที่สุด ทักษะในด้านเทคโนโลยีจะพัฒนาขึ้น 31% สามารถทบทวน
บทเรียนที่หลังได้ 29% สะดวกและง่ายต่อการเรียน 28% สามารถซักถามได้สะดวกกว่า 26%
เกิดการกระตุ้นให้มีการเรียนรู้ 24% และเกิดการติดต่อกับโรงเรียนอื่นเพิ่มมากขึ้น 20%